

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Plazutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. - Naročnina: mesečno L 100, letno L 1.200. - Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. - Poštni čekovni računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto VII. - Štev. 3

Trst - Gorica 23. januarja 1953

Izhaja vsak petek

Čuvajmo mejnike!

Vsak težak trenutek najde svoje stabiče, slepce in koristolovce.

Splošno je znano, da se mora Trst zahvaliti za svojo samostojnost dejstvu, da ga od kompaktnega italijanskega narodnostnega ozemlja loči strnjen slovenski pas, ki se razteza od Barkovelj do Tržiča. Če ne bi bilo tega pasu, bi bil Trst pri naravnih pogojanjih prisojen Italiji.

Tega se zavedamo tako Slovenci kakor Italijani in nikogar ni, ki bi pobjihal veljavnost te resnice. Na njej stoji tudi ves potek političnega dogajanja, ki se po vojni prepletata na tem občutljivem področju. Na eni strani slovenski življenjski interesi, da ohranimo, kar imamo, na drugi strani pa mrzlični italijanski napor, da bi čimprej zgradili narodnostni most, ki bi vezal mestno središče v Trstu s strnjanim italijanskim narodnostnim ozemljem. V ta okvir spada zgraditev ribiškega naselja v Sitanu, zidanje hiš, v katerih dobe v slovenskih krajih stanovarja predsem italijanski priseljenci in, ker se zelo radi, tudi postavljanje barak, v katerih naseljujejo istrske begunce.

Ce naj ta napor da kakšen konkreten rezultat, potem mora biti osredotočen na čim manjši kos zemlje, sicer se tako veliki fondi in poseganje v globok zavezniki žep ne bi zadostovali. Zato vidimo, da se ta most zaenkrat gradi predsem pri morju. Miramar, Grljan, Sv. Križ, Sesljan, Devin in Sitan so točke, ki jih žele Italijani zavzeti.

Toda pri vseh naporih, ki so jih doslej v ta podvig vložili, ni izgleda, da bi v doglednem času dosegli na tem prostoru tako pomembno izpremembo, da bi prevladala celotna občina Devin-Nabrežina na italijansko stran. Ta občina ima poleg obmorskega pasu preveliko koraško in s tem tudi tržno slovensko zaledje, ki ga italijanski priseljenci ne ljubijo. Kaj je torej bolj logičnega kakor to, da skušajo Italijani izločiti majhen obmorski predel, ki jim je najbolj potreben, od velike občine, v katero zdaj spada?

Glasovi pri vseh dosedanjih volitvah so namreč pokazali, da bi Italijani lahko še dolgo, dolgo čakali, predno bi lahko upali, da bo njihova delež v občini Devin-Nabrežina tako velik, da bi to nekaj pomenilo v tistih mednarodnih krogih, pred katerimi skušajo uveljaviti svojo zahtevo po priključitvi Trsta k Italiji. Ze nekajkrat so namreč izkusili, kako težko je zadržati obstoj tega očitno slovenskega pasu, ki bi ga radi enostavno pregazili. Nerodno je, ko vsake volitve pokažejo, da Trst res nima narodnostne ozemeljske zveze z Italijo.

In tako so začeli iskati ljudi, ki bi podprli odcepitev obmorskega pasu, predsem Devina in Sesljana, od enotne devinsko-nabrežinske občine. Ker pa zaenkrat v ta namen ne bi zadostovala samo volja italijanskega krajevnega prebivalstva, ki je v veliki večini, so pričeli iskati oporo tudi med Slovenci. Kako? Ljudje so predsem občutljivi na žep in čast. Na ti dve stvari so zabrenkali spretni organizatorji kampanje. Sesljan in Devin sta občini velično dohodkov, a od tam le bori malo dobita. Nabrežina gleda samo nase, našel se je celo Slovenec, ki je izjavil, da bi bil volja italijanske skupine dober župan, drugi si spet obeta mastne kupčije, tretji misli, da mu ne bo treba več sedeti v opoziciji, temveč bo polnoveljavni občinski kandidat itd. Take in podobne vesti krojijo med prebivalstvom.

Večina se hvala Bogu dobro zaveda, kam spes tace molis. Toda žalostno je, da se je vkljub popolnoma jasnim razlogom vendarle našlo nekaj valpov, ki so pripravljene napraviti Italijanom to uslugo in zagovarjajo na tem morda najbolj občutljivem koščku slovenske zemlje tako upravnou ureditve, ki bi imela v najkrajšem času za posledico italijansko prevlado v upravnih in majhne obmorske občine. Tem dušam, ki so zaradi svojih osebnih koristi, užaljenosti, zagriženosti ali navosti pripravljene postaviti temeljni kamen italijanskemu mostu med Trstom in Italijo, je treba odkrito povedati, da je to v tem trenutku navadno narodno izdajstvo.

Pošteni in zavedani ljudje bodo vedno našli pot, da uredijo morebitne upravičene pritožbe in obstoječe pomanjkljivosti na drug način ne pa s prodajanjem tistih naših narodnih pozicij, ki so mejniki in čuvarji našega obstoja ob tem našem koščku Jadranskega morja.

Frank J. Lauše
četrti guverner države Ohio

Eisenhower je prevzel oblast

„Vojaški telečnjak je manj težko breme kot ujetniški okovl“

V torek 20. januarja ob 10. uri (po našem času ob 19.) je bil general Dwight Eisenhower v Washingtonu ustoličen za 34. predsednika Združenih držav Amerike.

Ustoličenje je bilo združeno z velikimi svečanostmi, ki se jih je udeležila velika množica prebivalcev prestolnice in drugih severnoameriških mest poleg številnih tujcev.

Eisenhower je podal svojo predsedniško prisego pred predsednikom vrhovnega sodišča, Wilsonom. Prisegel je na dve pismi: na tradicionalno sveto pismo, na katero je že prisegel njegov slavn prednik na predsedniškem položaju, George Washington, in sveto pismo, ki ga je spremljalo na slavn vojaški pot, ki je kot mlad podporočnik zapustil vojaško akademijo v West Pointu.

Po položeni prisegi je imel predsednik Eisenhower nastopni govor, v katerem je razvil svoje poglede na svetovni položaj in svoja vladna načela.

Uvodoma je poudaril svoje zaupanje v vero svojih prednikov, to je vero v dostojanstvo človeka, ki ga vladajo večni moralni in naravni zakoni.

Med najdražje čednosti svobodnih ljudi je omenil resničnost, delovni ponos in domovinsko ljubezen; to so zakladi, ki so enako dragoceni v življenju najponižnejših in najvišjih.

„Sovražniki te vere — je dejal Eisenhower — ne poznajo Boga, ampak silo, ne poznajo udanosti, ampak samo izdajstvo. Ljudi vzgajajo v izdajstvu in se hranijo od lakote drugih. Vsakogar, kdor se jim upre, uničijo, posebno še tiste, ki ljubijo resnico.“

Nato je novi predsednik ugotovil, da je svoboda v boju proti suženstvu luč proti temi.

V borbi za to svobodo pa nevarnosti ne motimo s strahom in zmedo, ampak soglasno in s prepričanjem, je končal Eisenhower splošni uvodni del svojega govora.

Nato je podal načela, po katerih se bo ravnal sv prizadevanju za našo pravično stvar pred sodbo zgodovine in pri našem delu za svetovni mir.

Ta načela so:

1) »Studi se nam vojna, kot tista pot, ki naj izjalovi načrte tistih, ki nas ogrožajo; mnenja smo, da je prva državniška dolžnost razvoj take moči, da bo zavrnila napadalne sile in pospeševala pogoje miru. Velezni cilj vseh svobodnih ljudi in predanost njihovih voditeljev mora namreč biti, da rešijo človeštvo, da bi postalo plen samega sebe.

2) V spoznanju, da nam tako zdrava pamet kot splošen čut poštenosti narekujejo, da je popuščanje brezuspešno, ne bomo nikoli poizkušali pomiriti napadalca z nepravim in lahkomišelnim barantanjem, pri katerem bi za varnost prodajali čast, kajti končno je vsjakov telečnjak manj težko breme kot ujetniški okovl.

3) Zavedajoč se, da samo močne in zelo produktivne Združene države v sedanjem svetu lahko pomagajo svobodi, vidimo v moči in varnosti našega naroda steber, na katerega se oslanja upanje vseh svobodnih ljudi. Sleherni naš svobodni državljani in sleherni svobodni državljani kjer koli drugod ima trdo dolžnost, da podreja lastno udobje stvari svoje države.

4) Ker spoštujemo samobitnost in dediščino vseh držav na svetu, ne bomo nikoli uporabljali svoje moči, da bi poizkušali drugim narodom vsiliti politične in gospodarske ustanove, ki so nam drage.

5) Stvarno presojajoč potrebe in zmogljivost prekaljenih prijateljev svobode si bomo prizadevali pomagati jim, da dosežejo varnost in blaginjo. Prav tako pa bomo tudi računali nanje, da bomo v okviru svojih zmogljivosti prevzeli polno in pravično breme, ki odpade nanje pri skupni obrambi svobode.

6) Ker se zavedamo, da je zdrav gospodarstvo neogibno potrebno za vojaško moč in za mir svobodnega sveta, si bomo prizadevali, da bomo povsod pospeševali in se tudi sami držali smernic, ki dajejo podneta produktivnosti in donosnost trgovini, kajti ubožanje katere koli države na svetu predstavlja nevarnost za blaginjo vseh ostalih narodov.

7) Uspoštvaajoč, da gospodarske potrebe, vojaška varnost in politična modrost narekujejo regionalne

povezave svobodnih narodov, upamo, da bomo v okviru Združenih narodov lahko pomagali krečiti te posebne vezi po vsem svetu. Značaj teh vezi mora biti različen, kakor pač zahtevajo različna vprašanja raznih področij.

8) V zavesti, da je obramba svobode kot svoboda sama neločljiva, enako cenimo in spoštujemo vse celine in narode. Odklanjamo vsa, ko podtikanje, da bi bila ena rasa ali druga, en narod ali drugi kakor koli manj vredni ali tak, da bi ga prezrli.

9) Ker vidimo v Združenih narodih živče upanje vseh ljudi za mir, se bomo trudili, da ne bodo samo zgovoren simbol, ampak uspešna moč. In v prizadevanjih za čašten mir ne bomo skleпали kompromisov, ne bomo odnehali ali se utrudili in ne bomo nikdar popustili.

»Z izpolnjevanjem teh načel ne bo mir na svetu več samo privid, ampak bo postal stvarnost.« je zaključil načela, ki jih je iznesel v svojem nastopnem govoru.

Prvi poveljni odbor jugoslovanske demokratične emigracije

Po poročilih, ki prihajajo iz New Yorka in Washingtona, bo v kratkem ustanovljen prvi poveljni skupni odbor vseh jugoslovanskih demokratičnih emigrantov.

V tem odboru bodo zastopniki hrvaškega voditelja Vladka Mačeka prvič sodelovali z zastopniki strank, njih srbskih demokratičnih strank. Odbor bo sicer zaenkrat povezal vse politične begunce, ki žive v Združenih državah in Kanadi, kar je posebno važno, ker so Združene države tiste, kjer se kuje nova usoda sveta. Kasneje bo odborov delovanje razširjeno tudi na druge celine in države.

V novem »Posvetovalnem odboru za osvoboditev jugoslovanskih narodov« bodo poleg Srbov in Hrvatov imeli svoje zastopnike tudi Slovenci in Makedonci. S priznanjem Makedoncev bo tako napravljen nov korak h konsolidaciji jugoslovanske stvarnosti. Značilno je, da je bil pobudnik in organizator tega zbližanja in povezave zastopnik makedonske kmečke stranke, inž Gligor Tasković, kar dokazuje, da morajo med večjimi neredko prav

najmanjši in najmlajši vrati prevzeti pomirjevalno akcijo.

Slovenec bosta kot politični skupini v odboru zastopali Slovenska ljudska stranka (predsednik dr. Krek) in Slovenska demokratična stranka (predsednik inž. Bevc).

Stranke ne bodo zastopane po svojih voditeljih, pač pa bodo imenovale vanj upitne in sposobne zastopnike. Poleg strankarskih zastopnikov bodo k odboru lahko pristopili vsi javni delavci, ki se niso pregrešili proti demokraciji.

Članstvo torej ni omejeno na zastopnike strank, ki bodo odboru prile. Izključene so le totalitaristične skupine in posamezniki.

Aretacija G. Dertingerja vzhodnonemškega zun. ministra

V aretaciji vzhodnonemškega zunanjega ministra, Georga Dertingerja, ki jo je izvršila vzhodnonemška varnostna policija pod obtožbo vohunstva za imperialiste, je treba videti dejanje, ki spada v splošni okvir sovjetizacije vzhodnega področja Nemčije.

Ze zdaj še ni mogoče napovedati, če namerava Sovjeti likvidirati v Vzhodni Nemčiji vse še preostale »buržuske« stranke, kot liberalno demokratične stranke, krščansko demokratično zvezo in narodno demokratično stranko, ali pa bodo odstranili samo njihove vodilne osebnosti.

Te stranke so do zdaj služile dvojnemu namenu: prvič, pri zahtodnih Nemcih so ohranjemale videz o demokratični obliki vzhodnonemške vlade; drugič, pomirjale so vest vzhodnonemških volivcev, ki niso hoteli javno podpirati komunistične stranke. Ze nekaj časa pa je bilo politično delovanje teh strank samo odmev politike komunistične partije.

Vsekakor spada Dertingerjeva aretacija v široko zamišljeno sovjetsko protizidovsko akcijo, ki ima svoj viden izraz tudi v namišljeni zaroti »kremeljskih zdravnikov«.

Nova jugoslovanska ustava mehanica anarhizma in amerikanizma

Z bliskovito naglico je jugoslovanska Narodna skupščina brez ugovora sprejela novi ustavn zakon in izvolila s 568 glasovi proti enemu Josipa Broza za državnega glavarja.

Po svoji izvolitvi je Tito izjavil, da bodoči parlament ne bo več navadno formalno zastopstvo, kakor je bil doslej, pač pa mesto, kjer bo potrebno trdo delo. V Titovi Jugoslaviji vlada že nekaj let nakačlo, da je tisto, kar so sami v preteklii zagrešili — pekel, in da bo tisto, kar pripravljajo za bodočnost — raj na svetu.

Prva Titova ustava je bila popolna kopija sovjetske ustave iz l. 1936 in celo državnega grba si moskovski gorečniki niso znali sami narisati, pač pa so ga enostavno prekopirali po sovjetskih vzorih. Novi ustavn zakon Titove Jugoslavije skoro ne dopušča primerjav z ostalimi državnimi ustavami sedanosti, niti preteklosti. Na prvi pogled bi se zdelo, da so se Titovi ustavn uredniki potrudili, da bi novi ustavi pritisnili navidezni pečat ameriškega posnemanja. Seveda se je to posrečilo samo v značilnostih, ki podčrtavajo diktatorske namene državnega glavarja. Temu daje ustava namreč najmanj tako mogočno oblast, kakor jo uživa predsednik ZDA. Razlika pa je v tem, da v Ameriki voli predsednika ljudstvo, v Titovi Jugoslaviji na skupščina, ki je itak slepo orodje komunističnih oblastnežev.

Nekaj novega pomeni »Zvezni izvršni odbora, ki šteje 43 članov, in katerega predsednik je Tito, predstavlja najvišjo oblast v Titovi Jugoslaviji. Vlade pod tem imenom ni več in tudi ministrstva vodi pet tako imenovanih državnih tajnikov. S tem se na eni strani posnema primer ZDA, na drugi strani pa so komunistični sestavljalci nove ustave hoteli dokazati, da so na poti k »izumiranju države«. Podrejenost državnih tajnikov poskuša ustava podčrtati z izrečnimi določili, da so to zooli državni uradniki, ki ne smejo biti niti člani parlamenta, razen državnega tajnika za narodno obrambo in za zunanje zadeve. Po vsem tem bi izločalo, da je z novo ustavo prevladoval sistem, ki odstranjuje delitev oblasti in je tako Narodna skupščina zakonodajno in izvršno telo obnem. Neka uradna razlaga zatrjuje celo, da je položaj nove Narodne skupščine enak »konventu za časa francoske revolucije.

Poleg drugih novosti odpravlja nova ustava tudi Zbornico narodov in jo zamenjuje s »Svetom proizvajalcev«. Ta novost močno spominja na stanovsko zbornico fašistične korporacijske države, čeprav je Tito poskušal ta odteek zavrniti. Vsekakor avajta ta novost

anarhistična načela o vodstvu proizvodnje po samih proizvajalcih. Tudi Benito Mussolini je bil propadli učenc anarhističnega sindikalizma.

Po stranskih tirih pravovernega marksizma

Gotovo je, da se komunistični uredniki nove jugoslovanske ustave niso prevec zadrževali na izsledkih anarhističnih ideologov, ker jim je vsako čtivo izven marksističnolevističnega nauka povsem nedostopno. V predpisani literaturi komunistične stranke je itak zapopadeno vsa svetovna učnost, zato pa je verjetno, da je ustavne urednike vodil strah pred nadaljnimi zablodami narodno - gospodarskega šušmarja Kidriča, ki so Titovo Jugoslavijo privedle v popolno razsulo marksističnega načrtnega gospodarstva. Marksizem namreč ne učil: »Vodstvo proizvodnje proizvajalcem, pač pa »prevzem in vodstvo proizvodnje socialistični družbi«! Slepo kolebanje gospodarskih nužnosti je treba po marksističnih zamislih nadomestiti z zavestnim načrtnim gospodarjenjem. Družba pa potrebuje za tako načrtno gospodarstvo neomejeno oblast, ki »haja iz enega samega središča z ogromnim številom nadzornih organov. Tako se seveda namesto »odumiranja države«, ki sta ga preroumiranja Marx in Engels, razraščajo nenasiljive zajedake državnega aparata, ki se sprepravljajo v neomejeno samoderstvo in oblastijejno birokratsko kasto.

V času, ko so jugoslovanski komunistični gorečniki še slepo ponavljali vse razvojne stopnje ruskega boljševizma, je orjaški državni aparat s svojim totalnim neznanjem in s prav tako totalno tiranijo pritrjal najširše plasti ljudstva prav do samega obupa. Vse tisto, kar bi morala birokracija organizirati, je dezorganizirala, denarno veljavo je nagnela v inflacijo in v splošno pomanjkanje živili, in to v bogati poljedelski državi, ki je pred vojno izvažala na mesec po 300.000 pitanih prašičev in ogromne količine žitaric vseh vrst.

Dopisnik »Neue Zuercher Zeitung« v Beogradu povsem pravilno zaključuje v enem svojih zadnjih poročil iz jugoslovanske prestolnice, da sta namreč današnje oblastneže v Titovi Jugoslaviji h gospodarski prenosni vodili dve osnovni spoznanji: prvič nevarnost polnega poloma državnih financ pod ogromno težo drugega uradniškega aparata in drugič grenke izkušnje sovjetskega slepega posnemanja in iz nje izhajajoče želje po popolni odstranitvi sovjetskih vzorov ne samo v zunanji politiki

pač pa tudi v notranjem oblikovanju državnega življenja.

Odklon od sovjetskega upravljanja je pričel v letih 1949-50 z znatnimi zmanjšanimi državnega aparata. Temu je sledil zakon o upravljanju podjetij po tako imenovanih »proizvajalnih svetih«. Tovarne v roke delavcem! To je bilo geslo novih sprememb. Tu se je Tito resnično odmaknil od marksizma in leninizma. Teoretično naj bi država snove pridobitve zgolj nadzirala in odstranjevala težkoc in iztirjenja. Praktično pa država prav tako posega v vse gospodarsko življenje, kakor je to delala pod taktirko državne birokracije.

(Konec na 3. strani)

De Gasperi jevo razočaranje

De Gasperi je, kakor smo že zadnjič obširno poročali, krenil preko morja, da obišče zemljo stare kulture, Helado. To pot je pobuda za to zbližanje poteklo »z italijanske strani. Odnosi med Grčijo in Italijo se računajo po tisočletjih in zato je možnost vzajemnega razumevanja pač velika. Toda to pol je De Gasperi srečal samega Papagosa, zmagovitega vojskovodjo iz vojne proti Mussolinijevi Italiji.

Kot se spodobi vsakemu pravemu junaku, se je Papagos pokazal vjudnega in umerjenega. De Gasperiju, ki je izrazil potrebo po tesnem sodelovanju vseh držav, ki so udeležene pri obrambi Sredozemlja, je izjavil, da v kolikor vsi udeleženci te obrambe brez razlike, torej tudi Italija in Jugoslavija, ne bodo v korist splošne dobrobiti: pozabili na svoje spore, tedaj stvar evropske obrambe ne more drugo kot pretrpeti splošnega zloma.

Kakor je to že v grški naravi, je to jasno in nezavito izjavo spremljalo izkazovanje globokega spoštovanja. De Gasperi je bil za posepa predmet izkazovanja velike simpatije. Vrstili so se sprejem, banketi in zabave, pri katerih je baleslovna grška zgovornost prišla gotovo do polnega izraza. Kar je vse nedvomno doprinešilo k temu, da je mogel De Gasperi odnesti kar na »ugodnejše vtise.

Vendar pa je De Gasperi glede ene točke doživel hudo razočaranje. Ko je namreč poskušal prodreti do tain vojaških dogovorov med grškimi, turškimi in jugoslovanskimi vojaškimi strokovnjaki, so mu sicer zelo vpludno odvrnili, da so ti razgovori zelo zaunnega vojnotehničnega značaja in da jim dolžnost korektnosti ne dopušča, da bi se o tem predmetu izražali.

Da se je De Gasperi dotaknil tudi tržaškega vračanja, je razvidno iz pisanja samega italijanskega tiska, vendar na ni le iz italijanskega, ampak še bolj iz zahodnega tiska mogoče ugotoviti, da so grški politični ljudje bili sicer popolnoma iskreni in izprazni v želji, da sedanja italijansko - jugoslovanska naravnost poročiti, da na nikakor niso hoteli prevzeti vloge posrednika ali pa

celo vplivati na Jugoslavijo v smislu, ki bi bil dovoljen za Italijo.

Grške koristi na vzhodni strani jadransko-jonskega področja gredo popolnoma vzporedno z jugoslovanskimi, eni in drugi se pa protivijo bolj ali manj izrazitim težnjam italijanske ekspanzivnosti. Toda ne samo na področju Jonskega morja, kjer se Krf in Valona občutno približujeta italijanski obali, ampak celo v samem Trstu imajo Grki posebnega razloga, da ostane to mesto odprto vsakemu prometu in za vsako trgovsko industrijo, pomorsko in sploh za vsako gospodarsko podjetnost, ne pa, da bi bilo podložno monopolu italijanskim, Genovim in Benetkam naklonjenih gospodarskih krogov.

Med Trstom in Grčijo obstojajo dvestoletne tesne vezi. Tržaška blaginja je enako vezana na grško kakor na dalmatinsko pomorstvo. Samo današnje tržaško narečje je neposredni izraz levantinske italijanščine, ki je v začetku XIX. stoletja izrinila polifuriansko tržaško govornico. Vsi ti kulturni in gospodarski činiči doprinajajo pač k temu, da se tudi Papagos glede tržaškega vprašanja ni mogel otresti spomina na preteklost, ki je povezana z grškimi osvobodilnimi vojnami.

Kaže kot da italijanska diplomacija ne vodi računa o teh tradicionalnih zvezah, o katerih tisk kaj malo piše, ki jih pa podzavestno občutijo. Zato je bil italijanski poskus mobilizacije Grške in Turčije proti Jugoslaviji v trenutku, ko na to pada usodna vloga v skupni obrambi, ne samo neustemen, ampak celo neprikladen. Vest o posetu turškega ministra zunanjih zadev, Fudada Kopričija (stari bi rekli Cypričija), in grškega ministra zunanjih zadev, Stefanopolosa, v Beogradu, je pač najboljši dokaz, da so vsi italijanski poskusi glede izolacije Jugoslavije ostali brez uspeha, v kolikor niso pobudili pozornosti na neprimernost italijanske igre, ki Trst jemlje za izhodiščno točko, da bi kasneje segla po Istri, po Reki in Dalmaciji.

S takimi podzemnimi metodami se pač ne da likvidirati tako važen spor, kot je jadranski.

31. januarja ob 21. uri bo otvoritev prenovljenih prostorov slovenskih demokratičnih organizacij v Machiavelijevi ulici št. 22-II, združena z družabnim zabavnim večerom z buffetom in glasbo. Vabila dobite v uradu v Machiavelijevi ulici 22-II

VEŠTI z GORIŠKEGA

Pred zakonitujjo slovenskih šol

Kominformisti si delijo zasluge, kjer jih nimajo!

Nikoli se kominformisti niso po-tegovali za slovenske šole v Italiji, in po navodilih italijanske komunistične partije pošiljajo svoje otroke raje v italijanske šole! Tako v Krmini, v Ronkih in v Trziču, kjer so na ta način našo šolo številno ošibeli!

Celo v Gorici poznamo primere, da pošiljajo slovenski kominformisti svoje otroke v italijanske šole.

Na Tržaškem se kaj takega dogaja v še večjem obsegu, saj jim »Demokracija« to njihovo narodno jezikovno izdajstvo stalno prikazuje in očita! Oni tega ne tajijo in se niti ne opravičujejo, ker pač vedo, da so krivi.

Slovenska demokratska zveza v Italiji je prva že leta 1947 postavila rimski vladi zahtevo po uzakonitvi slovenskih šol, na kateri vztraja stalno. »Demokracija« pa skoro vsak teden to zahtevo ponavlja in očita vladi, da ni še storila svoje dolžnosti po členu 6 in 114 ustave, ne samo kar se tiče šol, ampak tudi splošne zaščite slovenske manjšine v Italiji, to je na Goriškem in v videmski pokrajini.

Kominformisti na demokršćanski raznarodovalni liniji!

Tik pred občinskimi volitvami na Goriškem so si kominformisti izmislili lisičjo potezo: oni, ki niso nikoli zinili niti besedice za slovenske šole, so naročili nekaterim svojim poslancem, naj stavijo ministru za prosveto vprašanje, če ne smatra za potrebno, uzakoniti slovenske šole na Goriškem in, spriči nekaterih primerov negotovosti in zmedenosti podati dokončno pojasnilo o veljavnosti izpričeval, dobljenih na državnih šolah in zavodih s slovenskim učnim jezikom v goriški pokrajini.

Ti dve vprašanji so torej kominformisti poslanci stavili tik pred volitvami z jasnim namenom, da bi ulovili kaj slovenskih glasov. Kar se jim, kot je volilni izid prikazal, ni obneslo!

Prejeli pa so od ministra v prvem oziru tisti odgovor, ki smo ga od 1947. leta sem že večkrat slišali, *uda bo, v kolikor bo to mogoče, podobno z ukrepom, izdanim za razne nemške osnovne in srednje šole v pokrajini Bocen (Bolzano) z odlokom od 8. nov. 1946, šte. 528, v najkrajšem možnem času predložen v pretres in odobritev zadevni ustavni odlok, ki je že pripravljen za osnovne in srednje šole s slovenskim učnim jezikom na Goriškem.*

O veljavnosti spričeval, izdanih na teh slovenskih šolah, je minister za prosveto odgovoril, da so polnoveljavna in da mu doslej ni bil naznanjen noben primer negotovosti in zmedenosti v zvezi s tem vprašanjem!

Kominformisti se zdaj bahajo v »Delu«, da so dosegli uspeh! Kakšen uspeh, ko niso doslej nikoli ničesar zahtevali in jim je minister povedal, da je osnutek zakona že pripravljen! Prišli so torej pozno, ti kominformisti poslanci! Kljub temu rečemo, da so vendar

nekaj vprašali in prejeli točen odgovor, ki pa nosi v jedru še vedno neodločnost, saj pravi minister, da se bo to zgodilo »v kolikor bo mogoče« in v »najkrajšem možnem času...« Pri tej priliki moramo spet poudariti to, kar je »Demokracija« že večkrat objavila, da je namreč imel bivši prefekt Palamara ta zakonski osnutek na mizi že leta 1948! Torej?...

V ostalem pa moramo pibiti, da se kominformisti niso pobrigali niti s samim vprašanjem, kaj minister za prosveto misli o slovenskih šolah za petdeset tisoč Slovencev v videmski pokrajini! Zakaj ne? Dokler se ne pobragajo za slovenske šole našim bratom v videmski pokrajini kjer ni vlada odprla še niti ene same šole, trdimo in bomo trdili, da so tudi kominformisti na demokršćanski raznarodovalni liniji.

Orožniške in finančne postaje

Vlada je odobrila poseben znesek za gradnjo orožniških postaj na Goriškem. Tako bodo tudi v slovenskih občinah Steverjanu, Sovodnjam in Doberdolu orožniki dobili

svoje poslopje in bodo občinske uprave spet svobodno razpolagale s posloplji, ki jih imajo sedaj orožniki.

V sledeče slovenske vasi bodo pa v kratkem stalno nameščeni finančni stražniki: Dolenje, Skriljevo, Rupa in Steverjan.

Naborniki

Mladenci, rojeni leta 1933, odhajajo te dni na nabor. V goriški občini bo nabor od 21. do 30. januarja; Steverjanci pridejo na vrsto 30. januarja. Doberdobski fantje bodo šli na nabor v Trziču 18. februarja, Sovodenci pa v Gradišcu 25. februarja.

Dotok beguncev

Leta 1951 je pribežalo samo v Gerico 349 oseb iz Jugoslavije. Lansko leto se je to število skrčilo na 151. deloma zaradi manj obupnega gospodarskega in političnega položaja v Jugoslaviji, deloma pa tudi zaradi ukinitve mednarodne begunske organizacije IRO.

Država se brani pred KP

Nevarnost komunizma v Italiji, ki se je pokazala v zadnjih dveh letih ob priliki upravnih volitev, je dala demokršćanom zamisel za spremembo volilnega zakona za državnozbornske volitve, ki bodo prihodnje pomlad.

Do zdaj je veljal volilni zakon s proporcionalnim sistemom na podlagi čl. 56 ustave, ki določa, da se izvoli po en poslanec na vsakih osemdeset tisoč prebivalcev ali na ulomek višji od štiridesetih tisoč, in sicer na splošnih in neposrednih volitvah.

Toda demokršćani so od leta 1948 nazadovovali za nekaj milijonov glasov, medtem ko so komunisti marsikje ne le ostali pri starem številu, ampak svoje glasove znatno še povečali, tako da so naenkrat postali bolj nevarni kot kdaj koli.

Vzporedno z naraščanjem komunistične nevarnosti se pojavljajo kar na milijone tudi glasovi najbolj nevarnih desničarjev, to je novih fašistov, ki se zbirajo v stranki »Movimento Sociale Italiano«. Prerojenju fašizma so krivi demokršćanski zaradi svoje politike popustljivosti do starih fašistov, namesto da bi jih pošteno kaznovali ali jim vsaj ne dovolili pravice do javnega življenja v samostojni očitno fašistični organizaciji, ki zasleduje cilje diktatorskega režima.

Tako so se demokršćani znašli pred dvojno nevarnostjo: na levji strani komunisti, na desni pa novi fašisti.

Zaradi tega so se demokršćani po dolgem razpravljanju z liberalci, republikanci in Saragatovimi ter Romitovimi socialisti odločili za reformo volilnega zakona za državnozbornske volitve in so poslan-

ski zbornici predložili tak osnutek zakona, na podlagi katerega dobi volilna lista, ki sama ali povezana z drugimi, odnese na volitvah polovico in en glas, 385 poslancev od 590 vseh poslanskih mest v zbornici. Ostalih 205 poslancev dobijo vse druge liste, ki same ali povezane niso dosegle gori omenjenega števila glasov.

Proti temu namenu demokršćanov in njihovih zaveznikov liberalcev, republikancev in socialistov nastopajo vse druge stranke in tudi mnogi odpadniki od liberalcev in socialistov ter razni neodvisni poslanci. Vsi skupaj očitajo demokršćanski vladi, da s tem nameranim zakonom očitno krši ustavo in demokratično izvolitev poslancev po proporcionalnem sistemu. Zato vodijo zlasti komunisti oster ostruccionizem v parlamentu, ki traja že dober mesec in ki tu pa tam povzroča hrupen nemir in celo dejanski spopad med poslanci ene skupine proti drugi. Zbornica pa zaseda tudi ponoči! Da prepreči to dolgotrajno obstrukcijo je vlada predložila poslanski zbornici zahtevo, naj glasuje za zaupnico vladi prav na tem osnutku zakona! Seveda je vlada zaupnico dobila, saj ima v zbornici večino demokršćanskih, liberalnih, republikanskih in socialističnih poslancev.

Zadeva kot taka je zelo resna, ker gre za volilni zakon, ki očitno krši demokratično načelo proporcionalnega sistema, kot smo nedavno od tega že prikazali prav v »Demokraciji!« Zato so argumenti, ki so jih nekateri učenj poslanci, kot na primer Corbino, iznesli proti novemu zakonu, res tehtni in upravičeni. Vendar ne moremo trditi, da je zakon kot tak diktatorski, saj dovoljuje možnost zmage vsaki stranki ali koaliciji strank, če odnese določeno večino glasov.

Najmanj bi se imeli pritoževati komunisti in fašisti, ki povsod, kjer zavladajo, seveda nasilno, odpravijo že vsak videz demokracije! Meseca decembra smo videli, da niso v Sloveniji dovolili komunisti niti ene same opozicijske liste! Tako se dogaja tudi v Rusiji in v njenih satelitskih državah!

Ce hočemo biti objektivni, moramo reči, da se v Italiji danes država brani, kot se pač more, pred komunizmom in pred fašizmom! Da se ne zgodi, kot se je zgodilo v Bolgariji, na Češkem, Ogrskem in drugod! V Rimu so zdaj komunisti in fašisti povezani v boju proti vladnemu osnutku zakona n že govorje, da se bodo povezali tudi na volitvah. Gliha pač vkup striha! Demokršćanom pa priporočamo vsekakor ostrejšo politiko proti tistim strankam, ki so v bistvu diktatorske! Demokracija za demokrate!

DOBERDOB

V soboto 17. 4. m. je bila pod predsedstvom župana, g. Ferletiča, seja našega občinskega sveta, na kateri so razpravljali o poteku dela v delovnih središčih, o katerih je izbrpno poročal sam g. župan. Ta je občinskemu svetu poročal tudi o korakih, ki jih je podvzel, da bi tudi doberdobsko občino vključili med gorske, da bi na ta način

Strah in sram jih je resnice

Dr. Stiligoj je dvakrat pozval odgovornega urednika »Primorskega dnevnika«, naj v smislu obstoječega zakona objavi njegovo izjavo, v kateri zanika, da bi mu tajnik DFS, g. Viljem Nanut, v predvolilni dobi ponudil kakršno koli povezavo za volitve.

Toda v prvem stavku izjave, ki se glasi: »V zvezi s trditvijo »več standreških volivcev DFS«, ki jo je priobčil »Prim. dnevnik« od 27. dec. 1952, da je namreč g. Viljem Nanut, tajnik DFS, stopil do mene zaradi povezave na volitvah... itd., je »Primorski dnevnik« v nedeljo 18. t. m. izpustil veznik »da«, menda z namenom, da bi prikrl smisel dr. Stiligojeve izjave.

Pooblašteni smo tudi objaviti, da ni dr. Stiligoj nikoli rekel g. Nanutu, da v »dobri veri« on lahko trdi, da je povezano ponudil. Res pa je, da je g. Nanutu ob taki trditvi dr. Stiligoj odgovoril: »Vi ste padli na glavo, ko tako trdite. Vi pravite, da ste v dobri veri, jaz pa da ste padli na glavo.«

In še, da ni dr. Stiligoj nikoli pristal na to, da »Primorski dnevnik« njegove izjave ne objavi!

lahko bila deležna ugodnosti po znanem zakonu o pomoči občinam v gorskih krajih, to je v krajih, ki presega določeno višino nad morsko gladino. Na seji so odobrili sklep, da bodo prihodnjega marca priredili v Doberdolu poseben trg, to je sejem.

Za ta sejem bo treba napraviti veliko propagando, da se dobro obnese, saj bi bilo potrebno uvesti vsakoletni tradicionalni sejem v Doberdolu!

Povedati moramo tudi, da so pretekli teden že pričeli z zidavo tiste hiše, o kateri smo že poročali, da jo bodo gradili s sklado za izurjenje novih zidarjev.

Maša za občinske svetovalce

V nedeljo zjutraj 18. t. m. je goriški nadškof maševal v cerkvi sv. Duha na gradu za občinske svetovalce.

Maše sta se udeležila tudi naša dva svetovalca, gg. Bratuž in dr. Birska.

Nedeljska popoldanska maša

Po odredbi goriškega nadškofa bo vsako nedeljo, ob 6.30 popoldne maša v stolnici.

Od maja do oktobra bo pa ta sv. maša ob osmih zvečer.

Za zaščito hišnih pomočnikov

Posebni parlamentarni komisiji je neka sindikalna organizacija predložila osnutek zakona za zaščito hišnih pomočnikov, za katere (dekle, hlapeci itd.) zahteva točno določitev delovnega urnika, pravično plačo, počitnice, 13. plačo in sploh vse ugodnosti socialnega in človeškega značaa.

Pournjen dohodniski davek

V smislu zakona št. 83387 z dne 26. 9. 1952 imajo izvozniki pravico zahtevati nazaj vsoto dohodninskega davka, ki so ga plačali za določeno izvoženo blago od 5. marca 1952 dalje. Prošnjo na kolokovanem papirju za 24 ur je treba poslati na Finančno intendanco v teku 60 dni po končanem štirimesečju. Prošnji je treba priložiti točen popis v omenjeni dobi izvoženega blaga in izvožno potrdilo carine. Podrobna pojasnila daje Finančna intendanca, Registrski urad in Carina.

Smrt uglednega moža

V Gorici je umrl v soboto 17. 4. m. g. Josip Delpin, posestnik, star 77 let. Pokopali so ga v ponedeljek ob lepi udeležbi prijateljev in znancev. Pokojni je bil delaven mož in značajan Slovenec.

Njegovim sorodnikom naše sožalje!

Umrl je znani fašist

Pred kratkim je v neki goriški bolnici umrl dr. Armando d'Ottone, ki se je po prvi svetovni vojni naselil na Dobrovo v Brdih, kjer je strahoval s svojimi fašističnimi poudigi do razpada fašizma. Na ovadbo zavednih Bricev ga je epuracijsko sodišče obsodilo leta 1948 na 10 let kazni, kateri pa je ušel, ker se je skrival do amnestije.

Boji se resnice...

Na članek pod naslovom: »Odgovornost vlade in goriških demokršćanov«, ki smo ga pretekli teden priobčili, odgovarja »Giornale di Trieste« v sredo 21. t. m. v obširnem članku in zasrnavalnem slogu sledeče: da se krivično pritožujemo, da se Slovincem v Italiji go-di slabo, ker imajo ti Slovinci prav povsod pravico govoriti v svojem materinem jeziku; da v občinskem svetu svojega jezika Slovinci ne smejo govoriti, ker ga italijanski svetovalci ne razumejo, medtem ko obvladajo slovenski italijansko prav dobro; da ko trdimo, da smo nekje Slovinci v Gorici prednjačili pred Italijani, ne obujamo spomine na staro Avstrijo, kjer da so Slovinci imeli prednost v vsaj, kem oziru pred Italijani, ki da so bili zoperstavljeni.

Odgovarjamo samo sledeče: »Giornale di Trieste« se nalašč izogiba vseh ostalih tehničnih argumentov, ki smo jih v našem članku iznesli, ker pač ne ve, kaj bi odgovoril na resnico, da je naš jezik preganjan in zoperstavljen.

Nas ne briga, če italijanski svetovalci slovešćino razumejo ali ne: naša pravica je govoriti naš materin jezik in, če ga oni ne razumejo, naj se ga nauče ali pa naj imenujejo tolmača. Mi se sklicujemo vedno na pravico, ki nam jo daja božji in človeški zakon!

Kar se pa Avstrije tiče, je to stara že odkrita laž, da je Slovence protežirala, Italijane pa zoperstavljala. To laž so leta 1937 vsi italijanski časopisi ob priliki beograjskega sporazuma odkrili, ko so pošteno priznali, da se kaj takega v Avstriji ni dogajalo. Resnica je, da so Italijani v enakem boju s Slovinci bili vedno na slabšem, in da se so po letu 1918 lotili Slovence raznarodovati krivično in nasilno! V ostalem pa trdimo, da so bili goriški Italijani zagrizeni avstrijankanti, saj so v mnogih krajih še leta 1946, ob prihodu pariške mirovne komisije javno manifestirali za Franca Jožefa!... Leta 1947 in 1948 pa so v Bračanu pri Krmini neko tako manifestacijo ponovili! In ko so leta 1914 avstrijski žandarji naše zavedne goriške Slovence zapirali, so Italijani na te Slovence pljuvali, kot na izdajalce!

V goriškem občinskem in pokrajinskem svetu sedi gospod, demokršćan, ki se je našim na Goriškem še nekaj let od tega izjavljaval za moža, ki izhaja iz Avstrije in se torej zaveda dobrot, ki smo jih Italijani in Slovinci uživali v deželni avtonomiji pod Avstrijo!

»Corriere di Trieste« od 11. nov. 1952 pa je priobčil članek pod naslovom »Lettera aperta all'On. De Gasperi«, v katerem pravi, da iz

avstrijskega arhiva izhaja, da je De Gasperi ostro obsodil Italijo, ko je ta leta 1915 stopila v vojno proti Avstriji. De Gasperi tega članka ni obsodil! Ali se ga »Giornale di Trieste« upa pobiti?... Takrat je De Gasperi sedel v avstrijskem parlamentu na Dunaju.

Naš članek smo zaključili z vero v zmago, ker smo na strani resnice in pravice.

»Giornale di Trieste« pa pravi, da to spominja na nekdanji Mussolinijev »vinceremo« in nas pošilja k fašizmu.

Odgovarjamo: Za časa Mussolinijevega »vinceremo« smo ml bili na strani pravice in resnice, ki je zmagala; fašisti pa so bili na strani krivice in so vojno zgubili!

Takratni fašisti imajo še danes v svoji sredi n. pr. župana dr. Bernardisa, s katerim se družijo.

2000-letna kultura

K seji goriškega občinskega sveta, dovolite gospod urednik, da tudi jaz nekaj pripomnim, kajti o tako visoki oziroma stari kulturi se je malo v zgodovini slišalo. Ali se res ne sramujejo ti italijanski svetovalci tako teptati naše najsvetejše pravice? Sami še ne vedo, kam jih bo pripeljal njihov šovinizem! Naj se ozrejo v zgodovino!

Po kakšnem zakonu ne smejo naši občinski zastopniki govoriti v svojem materinem jeziku, ki so ga govorili pred tisoč in več leti na Goriškem in drugod?? In ko govorijo, jih smešijo na najnesramnejši način in podlo napadajo. Torej to dela narod, ki se hoče ponasiti z 2000-letno kulturo! Naša občinska svetovalca se držita zakonov in nastopata, kot se spodobijo kulturnemu človeku! Ne smešita, ne zasramujeta nikogar, je pravico zahtevata ki nam gre po svetem in božjem pravu. Kar pa dela svetovalec Pedroni, ko obrne hrbet in sede na mizo, pokaže s tem vso svojo kulturo, kar je sramota za vse njegove kolege, ko pokažejo, da »gliha vkup striha«. Obzaloovanja vredni so taki kolegi, da ga ne opozorijo, da s takimi nastopi tepta v blato njihovo 2000-letno kulturo. Če se hočejo vsaj nekaj oprati, naj ga kaznujejo kot oče nepokornega sina: hlačke dol, srajčko gor in brezovka naj zapoje!

Da, da gg. občinski svetovalci, če tudi demokršćani, za vaše krivice, ki jih delate nam Slovincem, ve že vse svet in s tem si sebi največ škodujete! Če hočete pravico oceniti naša dva gg. obč. svetovalca in — sebe — morate reči: Naša kultura je 2000 let nazaj in slovenska nas je prekosila!

GOSPODARSTVO

MOTNA VINA

Mnogo vrst vin je letos motnih ali tudi porjavelih. In to tudi po prekananju, klub pravilnemu ravnanju z moštom ob trgatvi.

Vzrok moramo iskati samo v gnilcbi grozdi, ki je letos bila zelo razširjena zaradi pretežno deževnega vremena. Kdor je ob trgatvi pravilno ravnal z moštom, kakor smo pisali in priporočali pred trgatvijo, ta ima gotovo zdravo in stanovitno vino, pa naj še tako trdi nasprotno. Vina se ob pravilnem negovanju sama od sebe ne kvarijo!

Kako naj ravnamo z vinom, ki ima zgoraj omenjene napake oziroma bolezni? Najprej dodamo na vsakih 100 litrov po eno kocko take imevane »Enososina« (»Conservatore Marescalchi«). Teh imamo dvojne vrste, in sicer eno za črna in drugo za bela vina. Na ta način vino razkužimo in bi se moralo čistiti, toda ne izgubi rujeve barve. Da odvezamo vinu rujevo barvo in pa tudi, če je potrebno, da vino v čimkrajšem času sestimo, bomo vino umetno čistili, n. pr. z želatino, kar je najenostavnejše. Za čiščenje vzamemo od 10-20 gr želatine na 100 litrov vina, kakor je pač to bolj ali manj motno odnosno rujavo. Določeno količino želatine denemo v posodo (brento) ali kaj sličnega in dodamo toliko mrzle vode, da jo prekrijemo. Cez par ur, ko se želatina odmoči in zmešča, odlijemo vodo. Nato dodamo nekoliko vrele vode, da se želatina raztopi. Vode naj bo le majno potrebna količina. Po moji izkušnji pa sem namesto vode uporabljal vino z enakim uspehom, s to razliko, da se je želatina v mrzlem vinu nekoliko počasneje stopila. Zato bomo uporabljali vino in ne vodo, ker nečemo niti imenovati vode v zvezi z vinom! Ko se je

želatina v brenti raztopila, vzamemo iz sode, ki mu je želatina namenjena, do pol brente vina. V brenti dobro premešamo in nato pretočimo iz brente v brento tako dolgo, da se močno speni in je tako pripravljeno za vlivanje v sod. V vino pa, ki ga hočemo z želatino čistiti, moramo kakih 12 ur prej dodati stanine ali po slovensko čreslovino, in sicer za polovico teže želatine, to je za 10 gr želatine 5 gr stanine. Želatina se namreč s staninom v sodu spoji in strdi ter splava na površje, od koder pade polagoma na dno. Torej, ko smo vse to pripravili, bomo tekočino želatine vili v sod, iz katerega smo prej odvzeli nekoliko vina (za eno brento) n v sodu bomo s palico vse vino temeljito premešali. Ko smo to opravili, dolijemo prej odvzeto vino in tako napolnimo sod in ga zamašimo. Drugi dan je dobro pretrkati po vrhu sode, da se čistilo ne oprime leca. Cez 3-4 dni bo vino čisto. Tako vino bomo v kratkem času pretočili v čist in zažveplan sod. Pretočiti moramo vsekakor pred nastopom toplote.

HEKTARSKI DONOS KORUZE

Na kmetiji bratov Salvani v mestu Brescia (v Lombardiji) so pridelali na 1 hektarju površine (10 tisoč kv. metrov) 116.105 kvintalov koruze. In to v ravnici, ki je namakana. Na osušni njivi pa so pridelali 93.434 kvint. koruze. Na obeh njivah so sejali križanko »Funk G. 77«. V neki drugi osušni njivi pa so dosegli količino 94.126 kvint. s križanko »Maggola 49«. Seveda ni samo vrsta koruze mero-dajna za višino donosa, niti ne samo namakanje. Potrebno je globoko zimsko oranje, izdatno gnojenje in večkratno obdelovanje. O vsem tem smo že pisali in bomo tudi pred letošnjo setvijo še pisali.

IZ SLOVENIJE

TRGOVINSKI VAJENCI

Občutno pomanjkanje trgovinskih vajencev je prisililo Gospodarski svet LRS, da je izdal odločbo, po kateri morajo imeti trgovska podjetja v Sloveniji tako število vajencev, ki ustreza od 5 do 10 odstotkov celokupnega osebja. Na podlagi te odločbe odmerjajo mestni in okrajni odbori vsakemu podjetju določeno število vajencev. Kdor bi se tem odlokom ne pokoril, bo plačal vsak mesec 1000 din kazni za vsakega vajenca, ki ga nima, in bo imel še sodnijske sitnosti in stroške.

V stari Jugoslaviji je bilo samo v Ljubljani letno okrog 250 novih trgovinskih vajencev. Letos jih je pa kljub vsem ugodnostim, in vabam komaj 163. Po uradnih podatkih Trgovinske zbornice bi pa rabili letno v Sloveniji od 500 do 600 vajencev, a se jih je zglasilo komaj 25 odstotkov.

Prvi in glavni vzrok je tako imenovana borba za plačni dinar, zaradi katere se vsa podjetja in delovni kolektivi otepaajo manj zmognih delovnih sil. Tudi osnovni pogoj za sprejem vajenca — dokončna nižja gimnazija — morda ovira mladeničem vstop na to pot. Toda ta vzrok je manjšega pomena,

saj na primer letos ne morejo dobiti ustrežajočega števila vajencev, čeprav so znižali osnovni pogoj na dovršeno III. gimnazijo.

Za trgovinske vajence je predpisana triletna učna doba. Vsako leto imajo 4 mesece strnjenege pouka v šoli, 7 mesecev pa praktičnega učenja v trgovskih podjetjih. Vzak mesec dobijo prvo leto najmanj 1000 din, drugo vsaj 1500, tretje pa 2000 din.

Kljub temu je le malo fantov in deklek, ki bi se odločili za to pot, ker to je redka podjetja, ki bi jih hotela sprejeti. Socialistični duh je pač galeč od teh odgovornih ljudi. V trgovini so še ljudje, ki po svoji miselnosti in nesocialističnih moralnih lastnostih ne spadajo v trgovino...«

ZOBOTEHNIČNA SREDNJA SOLA

V Ljubljani je bila leta 1946 ustanovljena Zobotehnična srednja šola. Kader, ki ga vzgajajo v tej šoli, ne bo zdravil pacientov, temveč izdeloval v laboratoriju zobne manjkajle (umetne zobe, mostičke, proteze itd.).

Zobotehnik, ki konča štiri letni-ke srednje zobotehnične šole s prav dobrim izpitom, se lahko po maturi vpíše na univerzo na zobozdravniške študije.

Svojemu rodu - voditelj in varuh

(Ob 90-letnici msgr. Ivana Trinka)

Med tistimi velikimi Slovenci, ki zaslužijo časten naziv narodnih buditeljev in preporoditeljev, je nedvomno starosta slovenskih duhovnikov in književnikov — 90-letni msgr. Ivan Trinko. Po njem je lepa Beneška Slovenija, nekoč politično najbolj privilegirana, avtonomna slovenska pokrajina, danes pa kulturno in politično najbolj zapostavljena, spregovorila vsem Slovincem svojo tožno besedo, da še živi slovenski rod v beneških hribovih, dasi od svojih srečnejših, kulturnejših rojakov uživa tako malo ljubezni in podpore.

Zdi se, da je msgr. Ivan Trinko tako rekoč moral dočakati svojih prezaluženih 90 let, da je njegov glas vpijočega v puščavah vendarle vzdržal vso slovensko javnost, ki danes beneške Slovence s častjo šteje med svoje drage rodne brate in, se zavzema zanje. In prav v tem duhu in občutju želimo praznovati 90-letnico Trinkovega življenja kot veliki življenjski praznik samega starčka monsignorja in vsega slovenskega ljudstva v Benečiji.

V hribovskem svetu, v Trémunu (705 m), tam pod kopastim Matajurjem se je pred 90 leti (23. jan. 1863) beneškim Slovincem in vsem slovenskemu narodu rodil deček, Ivan, ki so mu rojence nakazale trnjevo, a vzvišeno pot. Takrat je Trémun in še ves slovenski beneški svet bil pod Avstrijo. Pa že čez tri leta (1866) so Benečani zamenjali gospodarja z Italijo. Del slovenske zemlje in slovenskega ljudstva je bil tako odtrgan od slovenske narodne skupnosti. Po italijanskih obljubah bi se jim v novi domovini moralo začeti goditi bolje, vsaj kot nekoč v širokogrudni Beneški republiki, pa je bilo prav narobe. Slovensko ljudstvo v Avstriji si je s težko borbo pridobivalo vedno več pravic, Slovenci v zamejstvu v Italiji pa so izgubljali še tiste, ki so jih imeli. Mladi Trinko je med prvimi okusil »blagoslova italijanske širokogrudnosti« — laško osnovno šolo, ki jo je z osmim letom začel obiskovati v Jelini spodaj pod Trémunom. Slovenski deček se je moral — kot toliko drugih — najprej mučiti s tujim jezikom, da je po stoji ničnostno spoznal svet okrog sebe in zajemal znanje za svojo dušo. Na srečo je bila prva Trinkova učiteljica Slovenka Roža Koren, ki še ni imela v sebi laškega šovinističnega strupa. Tudi so imeli v Trémunu slovenskega dušnega pastirja, ljudskega pesnika Valentina Domeniša, ki je mladini vlivljal božjo in domačo slovensko besedo.

Nadarjeni deček Ivan je že po treh letih svojega šolanja v Jelini šel v svet — v Cedad — in od tam v Videm v nadškofijsko sementišče, kjer je vse bilo docela laško. Po petih letih interne gimnazije in dveh letih »filozofske šole« — liceja, je v italijanskih solah stal mladenci pred štiriletnim bogoslovjem.

V klasični in italijanski kulturi razgledani dijak ni imel prilike in niti možnosti, da bi izvedel, kaj se medtem dogaja pri Slovincih onstran meje. Na srečo so pa mu pri domačem župniku Petru Podreki dali v Sempetru, kamor je spadal tudi dokaj oddaljeni Trémun, prišle v roke tudi slovenske knjige. Slovenski-italijanski dijak se je namreč začudil, da tudi prezirani Slovinci izdajajo svoje knjige, imajo svoje pesnike in pisatelje. Segel je po njih. Tako ga je navdušilo, da se je z vso vnemo začel učiti knjižne slovenščine in v njej tudi sam začel pesniti in pisati domoljubne članke. Skriti Trinkov pesnik in pisateljski talent se je prebudil in njegova slovenska zavest utrdila. Se več; začel se je učiti drugih slovenskih jezikov: češčine, ruščine in poljščine.

V bogoslovju je bil Trinko dober profesor in voditelj dr. Pelic iz Foje. Po kratki vojaški službi med bogoslovjem je 20. junija 1886 bil posvečen v duhovnika. Po novi maši je ostal prefekt v sementišču, napravil proforski izpit in poslej poučeval v sementišču latinščino in italijanščino, pozneje pa modroslovje in tudi slovenščino. Skoro 60 let je služboval v sementišču, izčrpal cele rodove furlanske, italijanske in slovenske mladine.

Ze kot iskren šolnik je Ivan Trinko s svojim vzgojnim delom svoji ožji in širši domovini storil ogromno delo, za katero so mu prevahvalena srca gojencev Italijanov in Slovencev. Toda Ivan Trinko je poleg profesorske službe vršil za svoj slovenski narod še drugo važno poslanstvo. Predvsem je bil u-metnik: besedni, likovni in glasbeni, potem je bil znanstvenik in še politik — deželni poslanec in narodni voditelj.

Ivan Trinko se je že z 20. letom oglašil v ljubljanskih leposlovnih listih s članki o beneških Slovincih, njihovih vedmeih in divjih ženah. V »Ljubljanskem Zvonu« je začel pribličevati svoje pesmi. So deloval je tudi v »Domu in Svetu« ter v »Koledarjih Mohorjeve družbe.

Po nasvetu pesnika Simona Gregorčiča je svoje pesmi izdal (1897) v samostojni zbirki z naslovom »Poezije«. To je prva izvirna umetna poezija s skrajnega zahodnega roba domovine. V njej je Trinko zajel beneško slovensko dušo in beneško narodno tragiko. Poslej Trinko od tam še ni bilo pesniškega naslednika. Tudi v prozi se je mons. Ivan Trinko udeleževal. Ze skoraj proti večeru svojega življenja (1929) nam je iz beneško-slovenskega pogorja podaril globoko občutene črtice in mladostne spomine z naslovom »Naši paglavci«. V svojevrstni umetniški opremi prof. Franca Gorseta je to prav dragoceno slovensko mladinsko delo, ki Trinka razodeva tudi kot spretnega pisatelja. Pred zadnjo

Mons. IVAN TRINKO (foto Planinšič)

vojno so si Poljaki želeli prevesti Trinkove »Naše paglavce« kot vzorno mladinsko knjigo.

Umetniška Trinkova duša, ki so jo navdale prekrasne dalje snežne kope in bližnje zeleno grčevje in sinjina čistega gorskega neba, je segla tudi po sredstvih, da idilične motive svoje lepe domovine prikazuje tudi v podobi. Do 200 perorisb je zajel na platno in papir beneško-slovenski umetnik Ivan Trinko. Umetnostni kritiki mu izrekajo zanje veliko priznanje.

Kakor poje vsa Benečija in pastir prepeva svojo narodno pesem, reke in potoki žubore prek skal in skoz soteske, zvonovi pa v ubra-

nosti nosijo mlo pesem preko plajnav, tako je tudi v Trinkovi duši, Boga in domovini v čast — zaupati notam in papirju. Do 50 skladb, večjih in manjših, nam je podaril ta daroviti beneški pevec, ki ga je nadškofijska oblast postavila tudi za kolavdatorja zvonov, da bi njihova pesem v Benečiji in po vsej Furlaniji ohranila svoj sloves.

Mons. Ivan Trinko je vsekakor z vso dušo bil Slovenec. Morda ga je prav slovenska narodna bolečina, ki jo je občutil ob pikrih pripombah možganih »kulturalnih« zahodnih sosedov, da je svojim sosedom začel odkrivati tudi slovensko in slovensko kulturo z italijanskimi prevodi iz slovenskega slovstva (n. pr. s prevodom Stritarjevega »Gospoda Miroduškega« in drugih del) in tudi iz ruskega (n. pr. s prevodom Gogoljevega »Tarasa Bulbe«, Turgenjevih črtic ter Puškinovih pesmi).

O svoji ožji slovenski domovini in njeni beneško-rezijanski govornici ter o poreklu je napisal mnogo člankov tudi v italijanščini. (Tudi furlanskim kulturnikom se je od-

colževal z vrednimi spomini.) Njegova italijanska slovnica slovenskega jezika ter italijansko pisani prikaz politične, slovstvene in umetnostne zgodovine Jugoslavije sta gotovo zgradila most, da bi se naši sosedje, če bi bili dobre volje, lahko seznanili z duhovnim bogastvom slovenskega jezika in slovenske duše in preko njih tudi s kulturo drugih Slovanov.

Ce se upoštevamo, da je mons. Ivan Trinko vrsto let bil tudi slovenski-beneški deželni poslanec in da je beneškim Slovincem skušal pridobiti najosnovnejše svobodišne, potem vidimo, da je za svoj zatirani beneško-slovenski rod žrtvoval srce in dušo in tudi vso energijo. Ce na političnem polju ni dosegel drugega, kot to, da so beneški Slovinci še ostali Slovenci — kljub fašizmu in nič boljši diskriminacijski politiki sedanjih demokratskih oblastnikov, potem je mons. Ivan Trinko vsekakor dobro zoraal, v beneški zemlji. Njegova setev v vroomem znoju bo gotovo obrodila desetetero!

Klanjamo se pred veličino velikega Slovence s skrajnega slovenskega zahoda. To je bil mož! Daj mu Bog še dokaj časa uživati blag, miren večer!

Kaj je v resnici „Mau-mau“?

Ko so leta 1890 prišli Angleži v Kenijo, so našli čudovite travnate predele ob vznožju gorovja Kenija (17040 angl. čevljev = 5125 m) popolnoma zapuščene. Roparska krdela plemena Massai so razgnala prvotne prebivalce z rodovitnih poljan. Angleži so priloško izkoristili in proglasili v tem trenutku nenaseljeno pokrajino za »kronsko deželo«. Zemljo so porazdelili med bele priseljence. Medtem pa so se divji Massaiji pomirili in povsem prestali s svojimi roparskimi pohodi. Prejšnji naseljenici iz rodu Kikuju so se sprlo pomirjenja dežele oglašili z zahtevo, naj jim nova oblast vrne nasilno odvzeto zemljo. Tako je pričel posestni prepir, ki traja že nad 60 let.

Angleži so pogostokrat poskušali izvesti novo porazdelitev dežele in pečnih šest desetletij so zasedale razne komisije, ki naj bi to delo izvršile. En agrarni zakon je sledil drugemu in končno so 42700 kvadratnih kilometrov visoke planote dodelili belim priseljencem, 128000 kvadratnih kilometrov pa so prepustili plemenu Kikuju in njihovim domačinskim sosedom.

Pleme Kikuju se ni vrnilo na rodna tla kot celota, pač pa so se stari naseljenici vračali posamič. Tako je nenadoma vzbrstelo do takrat neznano vprašanje osebne lastnine. Mali posestniki so kaj hitro padali v skusnjava, da svojo zemljo prodajo. Armada ljudi brez zemlje je naraščala. Civilizacija je namdomestila motiko s plugom. Poljsko delo so opravljali hitreje in učinkoviteje kakor v preteklosti in pleme Kikuju je upravičeno zahtevalo več zemlje. Prebivalstvo se je hitro množilo in z željo po zemlji se je večala napetost med črnici in belci.

Evropski in afriški načini bojevanja prizadevajo vsaki kolonialni sili številne preglavice. Pleme Kikuju je napovedalo belemu plemenu boj z uporabo vseh načinov bojevanja. Kot pretvezo so navajali za evropska ušesa nekoliko čudne razloge. V vseh predelih Afrike je v navadi običaj obrezovanja dečkov in tudi deklic. Operacije vršijo pri deklicah stare žene zelo preprosto in naravnost brutalno. V mnogih slučajih nastajajo pri otrocih težke okužbe, katerim sledijo prave pohabljenosti. Verski misijonarji so se desetletja borili proti kvarljivim razvadi in imeli pri tem tudi uspehe. Ampak misijonarsko delo je izzivalo odpor, ki se je organiziral v tajnih zvezah v obrambo starih navad.

Vse to se je dogajalo l. 1915. Tajna zveza je hujskala pleme Kikuju proti misijonarjem in terorizirala ljudstvo. Starše, ki svojih otrok niso pošiljali na obrezovanje, so pobijali, njihove domove požigali, polja opustošili. Deklice so nasilno obrezovali. Misijonska zavetišča so plenili, šole opustošili. V solah »Gospel Missionary Society« so dečki pričeli zahtevati obrezovanje deklic.

Pleme Kikuju je zastopala organizacija »Kikuyu Central Association«. Ta je zbirala denarna sredstva za politično borbo, ki jih je deloma uporabljala za izobraževalno delo, deloma pa jih porabila — kakor je to navada v Afriki — za osebne potrebe prvakov. Navade obrezovanja deklic ni branila, pač pa terjala zemljo za pleme Kikuju. Kenijska vlada je bila prišljenja pogajati se z »družbo«. Pogajanja so se vlekla v nedogled, niso pa dovedla do nobenih zaključkov. Prvi voditelj gibanja je bil Harry Thuku, ki so ga oblasti deportirale pred petindvajsetimi leti. Sledil mu je Johnston Kenyatte, ki je študiral v Angliji in tam postal tudi tajni član komunistične partije.

128000 kvadratnih kilometrov pa so prepustili plemenu Kikuju in njihovim domačinskim sosedom.

Pleme Kikuju se ni vrnilo na rodna tla kot celota, pač pa so se stari naseljenici vračali posamič. Tako je nenadoma vzbrstelo do takrat neznano vprašanje osebne lastnine. Mali posestniki so kaj hitro padali v skusnjava, da svojo zemljo prodajo. Armada ljudi brez zemlje je naraščala. Civilizacija je namdomestila motiko s plugom. Poljsko delo so opravljali hitreje in učinkoviteje kakor v preteklosti in pleme Kikuju je upravičeno zahtevalo več zemlje. Prebivalstvo se je hitro množilo in z željo po zemlji se je večala napetost med črnici in belci.

Evropski in afriški načini bojevanja prizadevajo vsaki kolonialni sili številne preglavice. Pleme Kikuju je napovedalo belemu plemenu boj z uporabo vseh načinov bojevanja. Kot pretvezo so navajali za evropska ušesa nekoliko čudne razloge. V vseh predelih Afrike je v navadi običaj obrezovanja dečkov in tudi deklic. Operacije vršijo pri deklicah stare žene zelo preprosto in naravnost brutalno. V mnogih slučajih nastajajo pri otrocih težke okužbe, katerim sledijo prave pohabljenosti. Verski misijonarji so se desetletja borili proti kvarljivim razvadi in imeli pri tem tudi uspehe. Ampak misijonarsko delo je izzivalo odpor, ki se je organiziral v tajnih zvezah v obrambo starih navad.

Vse to se je dogajalo l. 1915. Tajna zveza je hujskala pleme Kikuju proti misijonarjem in terorizirala ljudstvo. Starše, ki svojih otrok niso pošiljali na obrezovanje, so pobijali, njihove domove požigali, polja opustošili. Deklice so nasilno obrezovali. Misijonska zavetišča so plenili, šole opustošili. V solah »Gospel Missionary Society« so dečki pričeli zahtevati obrezovanje deklic.

Pleme Kikuju je zastopala organizacija »Kikuyu Central Association«. Ta je zbirala denarna sredstva za politično borbo, ki jih je deloma uporabljala za izobraževalno delo, deloma pa jih porabila — kakor je to navada v Afriki — za osebne potrebe prvakov. Navade obrezovanja deklic ni branila, pač pa terjala zemljo za pleme Kikuju. Kenijska vlada je bila prišljenja pogajati se z »družbo«. Pogajanja so se vlekla v nedogled, niso pa dovedla do nobenih zaključkov. Prvi voditelj gibanja je bil Harry Thuku, ki so ga oblasti deportirale pred petindvajsetimi leti. Sledil mu je Johnston Kenyatte, ki je študiral v Angliji in tam postal tudi tajni član komunistične partije.

V letih 1937-38 je borba potihnila. Napočila je druga svetovna vojna. Agitatorje so pozaprlili. Kenija se je spremenila v vojaško taborišče za operacije proti Italijanom v Abesiniji. Vojni pohod proti Adis Abebi so zavezniški vodili pod geslom osvoboditve in to geslo se je raztegnilo tudi na samo Kenijo. Novo pokolenje je doraščalo in z njim se je krepila volja po svobodi.

„Škandal na tržaškem radiu“

Par besed ob težkih obtožbah proti slovenski radijski postaji

V zadnjem času se je pojavilo v slovenskem zamejskem tisku nekaj zelo težkih obtožb proti slovenski radijski postaji v Trstu in proti njenemu slovenskemu a tudi zavezniškemu vodstvu. Tako je »Svobodna Slovenija«, ki izhaja v Buenos Airesu, v svoji številki z dne 13. novembra objavila med »Novicami iz Trsta«, da je »g. prof. Jože Peterlin, ki je sedem let neumorno delal pri Zavezniški radijski postaji, sedaj za to delo dobil priznanje v obliki odpusta iz službe«. »Katoliški glas« pa je v svoji številki z dne 8. januarja t. l. zapisal: »Navajeni smo tudi, da se zadnje čase pod raznimi pretevezami odpuščajno odrtivajo od vpliva uslužbenice (tu sta v članku dve enaki vrsti, po smislu manjkajo besede »znanje ali «ki se odlikujejo») po svojem protikomunističnem prepričanju ter po svojih zaslugah za dosedanje uspeh te radijske postaje med Slovinci.«

Poleg tega je »Katoliški glas« v istem obširnem članku ugotovil, »da se mu zdi nemogoče, da bi odgovorni zavezniški ljudje trpeli ali celo naročali stvari, kakor jih navaja«, t. j. objavljanje raznih komunističnih, kulturnih prireditev po radiu, nastopanje titovskih predavateljev na radiu, črtanje vesti,

ki so neugodne za Tita in njegov komunizem itd. »Ker si česa takega ni moči misliti, mora torej odgovornost za tako ravnanje biti nekje drugje«, zaključuje člankar v »Katoliškem glasu« svojo misel. Pred tem pa je povedal: »To vse lahko spada v okvir »modre« zavezniške politike do komunizma in kvečjemu še v okvir večerij ravnanja te postaje s predsednikom tržaške Osvobodilne fronte.«

Tudi brez kopice pritožb, ki se nanašajo na zadržanje Radia Trst II. do raznih prosvetnih prireditev katoliških krogov, so to vsekakor zelo težke stvari in ne bi bilo prav, da gremo enostavno mimo njih. Ce bi bilo vse to res, potem je pač člankar v »Katoliškem glasu« dne 15. t. m. upravičeno zapisal, da je »v Trstu sedaj drugi velik škandal na slovenskem radiu.«

Ker smo pa mi v Trstu in ker nismo o vsem tem, kar je bilo zgoraj zapisano, razen izpremembe zavezniške politike do Tita in vseh zadevnih posledic, do prihajajo do izraza tudi v delu tukajšnjih zavezniških ustanov, prav ničesar siljali, se je naš urednik obrnil neposredno na poklicane zavezniške funkcionarje.

Zanimalo nas je predvsem dvoje. Vprašali smo: »Ali se na slovenskem radiu zares odpuščata stare služne uslužbenice in odločne protikomuniste?« Dobili smo jasn odgovor, da ni nobenega odpusta. Ko smo opozorili na uvodoma omenjeni konkretni primer, smo dobili pojasnilo, da je prof. Peterlin podal ostavko. Potemtakem bi bila kvečjemu dolžnost prizadetega, da pojasni, v kolikor smatra za potrebno, zakaj je podal ostavko, posebno če je za vsem nekaj, na kar bi bilo treba opozoriti našo narodno javnost. Ce gre pa za strogo osebne stvari, potem je taktnejše, da proti volji neposredno prizadete druge ne skušajo nepravilno toimačiti ali izkoristiati njegovega koraka ter blatiti in izmed redkih ustanov, ki smo jo prav demokratični Slovinci vseh struj s složnim naporom rešili v časih, ko so titovci se izvajali svoj bojkot zaveznikov.

Drug težek očitek, ki je nujno zahteval pojasnilo, je bil: ali so slovenski uslužbenici radijske postaje res taki, da gredo v svojem popuščanju komunističnim idejam, organizacijam in ljudem na svojo roko veliko delj, kakor pa »naročajo zavezniški ljudje«. (Tako pravi »Katoliški glas«.) Ce bi namreč bilo vse, kar je napisal »Katoliški glas«, res, potem bi slovenski uslužbenici na Radiu Trst II. bili ljudje, na katere vsaj demokrati ne bi mogli več gledati z zaupanjem.

Na odgovornem zavezniškem mestu smo torej vprašali, če so preskalski očitke, ki jih je tisk iznesel in če so v navedenih primerih morda ugotovili, da je slovensko vodstvo postaje delalo stvari, ki jih ne bi smelo. Dobili smo odgovor, da so vsi očitki očitno napačni in pristranski ter da ni med gledanjem zavezniškega vodstva Radia in delom vodstva slovenske radijske postaje nobenih nesoglasij.

Stvari stoji torej precej drugače, kakor sta pisala »Katoliški glas« in »Svobodna Slovenija«. Prav tako smo izvedeli, da spada tudi trditve o svečerjeh ravnatelja te postaje s predsednikom tržaške »Osvobodilne fronte« v področje golih fantazij. Zanimivo bi si bilo torej ogledati, zakaj in v čigavem interesu se tako grobo poivvarja resnico.

„Plava bolezen“ v Jugoslaviji

Delavska disciplina je zlasti v rudnikih precej pomanjkljiva. Neupravičeni izostanki od dela so bili v času glavnega poljskega dela zelo visoki. Izostajali so celo kvalificirani delavci in s tem povzročali nemalo škoda rudnikom oziroma podjetjem. Proti temu so nastopili delavski kolektivi z učinkovitim ukrepom: udeležbe na dobičku ne bo deležen, kdor enkrat neupravičeno izostane za en mesec; kdor pa šestkrat izostane, bo izgubil pravico do dobička za celo leto.

Prebivalstvo Gorice

Goriška občina je imela ob zaključku lanskega leta točno 42.856 prebivalcev (ob koncu leta 1951 pa 42.505). Porok je bilo 1952. leta 256 (11 civilnih, ostale tudi v cerkvi), leta 1951 pa 254. Rojstev je bilo 550 (od teh kar 65 nezakonskih), predlanskim pa 572. Smrti je bilo 552. Prebivalstvo goriške občine se je torej z rojstvi povečalo za 3 enote.

Kulturni dogodek

Otvoritev razstave slikarja Antona Miheliča dne 17. t. m. v galeriji Rossini na korzu je bil zares velik kulturni dogodek za nas tržaške Slovence in sploh za vso tržaško kulturno javnost.

Otvoritev se je udeležilo veliko število ljubiteljev umetnosti in zastopnikov vseh krogov našega javnega življenja.

Med drugimi smo opazili predsednika SDZ in občinskega svetovaleca Slovenske narodne liste, g. dr. Josipa Agneletta, predsednika Slovenskega dobrodelnega društva, g. dr. Rudolfa Marca, zastopnike našega tiska, kulturnih organizacij in slovenske radijske postaje.

Obiskovalci so si z zanimanjem ogledali razstavo in se zlasti pomudili ob domačih tržaških in goriških motivih.

Razstava je odprta do konca tega mesca.

POPRAVEK

V našem uredništvu se je dne 19. januarja javil gospod Viktor Baebler in pojasnil glede članka »Kako so zapravili Gorico?«, ki ga je »Demokracija« objavila v številki 2 z dne 16. januarja 1953, sledeče: Glede na oznako narodnostnega porekla njegovega nečaka Aleša Baeblerja, čes da »je bil njegov ded švicarski Nemec in po protestantsko krščen Zid, oče pa katolik«, s čimer je sam prizadet, izjavlja, da je njegova rodbina po narodnosti retoromanskega porekla iz švicarskega kantona Glarus, po veri pa evangelijska, kar je razvidno iz predložene listine oblasti, ki sega v šestnajsto stoletje in ki jo je izdal anagrafski urad občine Matt v kantonu Glarus.

Iz tega sledi, da Baeblerjev ded ni bil švicarski Nemec in po protestantsko krščen Zid, ampak švicarski Retoroman in že po svojih prednikih evangelijske vere.

V E S T I S T R Ž A Š K E G A

SDZ in naš razumnik

Razumniški sloj je pri vsakem narodu tisti sloj, ki vodi. To nalogu mu je naložil Bog. Nihče, ki je poklican, se ji ne sme izogniti. Kdor pa to vseeno stori, ali kdor to svojo nalogo slabo izpolni, naj se zaveda, da ga bosta lastno ljudstvo in zgodovina prej ali slej sodelila in obsodila.

Razumnikstvo je odgovorno za usodo lastnega naroda. Ono mora svojemu ljudstvu kazati pot pri narodnem, političnem, socialnem in duhovnem razvoju.

Cim nevarnejši so časi in čim bolj je sam obstanek naroda na tehničnem, tem večja je odgovornost razumnika za vse, kar se ustežno zgoditi. In če ljudje, ki so poklicani za vodstvo, sami zgreše pot, lahko pahnejo vse ljudstvo v nesrečo. Če slepec slepca vodi, oba v jama padeta!

Ena največjih propagandnih laži komunizma je tista, ki pravi, da morajo voditi usodo kakega naroda tako imenovane ljudske množice. Vodi lahko samo tisti, ki mu je dano večje spoznanje, večja razgledanost in tolikšen čut odgovornosti, da se je pripravljen za to svojo nalogo do konca žrtvovati.

Diktatura pešice nasilnikov, ki jo vidimo v vsaki komunistični državi, in sužnost ljudskih množic, ki jih ti nasilniki krote z nagobčnikom, z bičem in s postavo, nam kričeče dokazuje, kako zlagano je komunistično geslo o vodstveni vlogi tako imenovanega ljudstva.

Sam komunistem ne bi bil slovenskega naroda nikdar zaslužnil, če bi se z natančno del slovenskega razumnika ne bil izneveril svojemu ljudstvu in samemu sebi; če se ne bi bil vdinjal tuji modrosti in tujim gospodarjem samo zaradi tega, da bi se, četudi za ceno krvi, razdejavanja in narodne nesreče, prikopal do korit in do oblaki.

Ta naša lastna brida izkušnja nam pravi, kaj se kakemu narodu lahko zgodi, če se pokvari njegova volja — njegov razumniški sloj. Hkratu nam to po svoje pravi, kakšno usodno vlogo ima razumnik v našem narodu.

Toda ni vedno nujno, da je takšnih nesreč kriv samo razumnik. Če se lahko zgodi tudi tedaj, kadar se narodnega vodstva polaste politični spekulanti, koristolovci in mesopojni sebičnejši. Ti pogosto z demagogijo in lažjo zaslepe ljudstvo, da svojih pravih vodnikov ne mara več poznati, ne priznati jim vloge, ki bi jo morali imeti.

V takem primeru se razumnikstvo razočara in odtegne svoj prvi in pravi nalogi, ali pa iz užaljenosti zavije v povsem napačno smer in potegne še narod za sabo.

Tudi takih vzgledov imamo v naši politični in narodni zgodovini žal precej.

Posebno važne so naloge razumnika pri majhnem narodu, kjer vsak človek, zlasti pa razumnik, pomeni nepremično več, in ima torej tudi neprimerno večjo odgovornost, kakor pri velikem. To velja za ves slovenski narod, še posebej pa za Slovence na teh področjih.

Tržaški in primorski Slovenci so zaradi fašističnega zatiranja četrstoletja ostali brez vsakega razumnika narasaja in torej tudi brez pomladitve svojega vodstvenega sloja. Fašizem, ki se je dobro zavedal, da je razumnik sol in luč naroda, je skušal z brezobzirnim preganjanjem, pobijanjem, obsodbami in krivicami slovensko razumnikstvo tukaj povsem uničiti. To se mu je, žal, tudi v veliki meri posrečilo.

Komunistem ne bi bil nikoli mogel zavesti tolikšnega dela slovenskega ljudstva na Primorskem, če bi bili primorski Slovenci v najusodnejši uri imeli prave, zavedne in trdne vodnike. Komunistem se je tega zavedal in skušal se tisto, kar je ostalo, ali pobiti ali pa z obrekovanjem in lažjo pri ljudstvu onemogočiti. To dela še zdaj. Dobro namreč ve, da mu bo tudi tukaj odklenalo tedaj, ko bo primorsko ljudstvo spet imelo pravo narodno inteligenco, ki bo svojo vodstveno nalogo vestno in neomajno izpolnjevala.

Zaradi vsega tega je zlasti tukaj vsak pravi slovenski razumnik še neprimerno dragocenejši in njegove naloge dosti večje.

Slovenska demokratska zveza se teh resnic do dna zaveda, saj je bila prav pešička redkih poštenih razumnikov tista, ki jo je poklicala v življenje, da reši za Slovence na Tržaškem in Primorskem, kar se rešiti da. Dobro vemo, da bomo svoji veliki nalogi — rešitvi in ohranitvi slovenstva na zahodni meji našega naroda — kos samo, če bomo k temu delu pritegnili vsega razumnika, ki je vreden tega imena, in če bomo z delom in vzgle-

dom svojemu ljudstvu vzgajali nov vodstveni rod.

Enako se mora pa tudi vsak, prav vsak slovenski razumnik zavedati, kje je danes njegovo mesto. Sramotno je, odtegovati se svoji prvi nalogi, če slovensko ljudstvo tukaj silo trpi. Se bolj sramotno je, če bi slovenski razumnik tukaj tik ob meji največjega suženjstva, kar jih pozna človeška zgodovina, prostovoljno ali iz strahu hlapčeval ideologiji in sistemu, ki sta tako onestrčila njegov lastni narod.

Danes se ves svet bori za končno svobodo, katere zmaga je že na obzorju. Kdor se temu boju ne pridruži, zagreši izdajo nad lastnim narodom in vsem svobodnim človeštvom.

Slovenski razumnik tukaj, bodisi domačin ali nedomačin, ima edinstveno priliko in možnost za izpolnjevanje svojega poslanstva; priliko in možnost, kakor ni dana razumniku nobenega drugega naroda za železnim zastorom. Edino slovenski razumnik lahko tukaj v svobodi živi med lastnim narodom in to tej lahko svobodno izpolnjuje svojo veliko nalogo.

Slovenski ljudje na teh področjih potrebujejo vodstva bolj kakor kruha. Zaradi tega se mora slovenski razumnik prav tukaj ves dati svojemu narodu ter res živeti iz njega in zanj. Naše ljudstvo tukaj bo šlo po pravi poti le, če bo videlo in čutilo, da gre do konca z njim tudi tisti, od katerih pričakuje rešitve.

Slovenski razumnik je svojo na-

logo tukaj dolžan izpolnjevati tudi zaradi samega sebe. Vojna, revolucija, trojno suženjstvo — vse to ga je moralo poučiti, da bo tudi zgolj človeško moralno živeti samo kot Slovenec med svobodnimi Slovenci. Brez tega tudi zanj ni ne kruha, ne življenja. Oboje si bo zagotovil, če bo zdal svojo nalogo v lastnem narodu do kraja izpolnil.

Nobena skupina in nobeno politično gibanje razen Slovenske demokratske zveze danes slovenskemu razumniku te vloge ne priznava. Vsi ga hočejo imeti samo za brezimnega hlapca in ga ponižujejo na stopnjo propagandnega kričarja.

Nihče, razen Slovenske demokratske zveze mu tudi ne nudi možnosti, da bi svoje vodstveno poslanstvo izpolnjeval tako, kakor terjata od njega čas ter odgovornost do naroda in do njegove bodočnosti.

Samo Slovenska demokratska zveza tudi v svojem programu in svojem delu zahteva, da je treba slovenskemu razumniku dati v narodu tisto besedo, tisto mesto in tak materialni položaj kakor ga zaradi svojega pomena zasluži.

Slovenski razumnik ne more biti hlapec nikomur razen resnici in domovini. Razumnik, ki ni svoboden, pa imena vodnika sploh ne zasluži, saj pelje svoje rojake lahko samo v sužnost, nesrečo in pokol.

Ce kateremu Slovencu, potem je slovenskemu razumniku mesto v Slovenski demokratski zvezi, pa nikjer drugje!

Javna dela v Trstu

Na seji 13. t. m. je obč. svetnik dr. J. Agneletto interpeliral zaradi razsvetljave ulice Panzera v Barokovljah, ki je glede luči zelo zamernjena in so pešci v nevarnosti, posebno ob dežju.

Prav tako se je pritožil dr. Agneletto, da je steza, ki vodi od državne ceste v Grišanu proti miramarski postaji popolnoma brez vsake razsvetljave, tako da so pešci po oni ozki stezi med dvema zidovoma ponoči v resni nevarnosti. Kakor v Barokovljah, tako tudi v Miramaru, kjer hodijo ribiči in drugi prebivalci s Kontovelja ob vsaki nočni uri, bi se z malo svetilkami odpomoglo in ni treba čakati, da se prične izvajati načrt o razsvetljavi izven mesta.

Odbornik Carra je odgovoril, da so ta dela že predvidena in da se bodo izvršila.

Dr. Agneletto je končno vprašal, kaj je s cesto, ki mora spojit državno cesto Barokovlje-Sesljan z vodovodno cesto Avrižinke. Podžupan inž. Visintin je odgovoril, da je načrt že napravljen, da pa je odvisno od sredstev, ki jih bo občina v letu 1953 dobila na razpolago za javna dela, če in kdaj bodo pričeli z gradnjo ceste.

Čestna dela v Mavhinhah

Glede na članek v zadnji številki našega lista smo obveščeni, da so dela za popravilo ceste v Mavhinhah že oddana in da je gradbeno podjetje že pričelo z deli. Izvedli smo tudi, da je v teku akcija za ureditev prehoda zaveznihskih vozil in tankov po določenih mestih, da ne bodo delali povsod škodo.

Opensko župnišče

Radi bi se spet pomudili ob vprašanju porušenega openskega župnišča. Ze osem let je, odkar so ga porušile bombe in še vedno ni nikogar, ki bi kaj konkretnega ukrenil, da bi ga spet obnovili.

Pristojni italijanski zakon določa, da mora država vrniti vojno škodo prizadetim cerkvam. Kaže, da so raztegnili na naše področje samo zakon, ki so v korist italijanske iredentistične politike na našem ozemlju, ne pa onih, ki bi bili v korist vsega prebivalstva. Med temi je tudi zakon o vojni škodi. Naša oblastva se namreč sklicujejo na dejstvo, da zahteva po zvonovih in popravilu cerkva ter župnišče na našem ozemlju nima zaradi tega nobene pravne osnove.

Ko se krajevna oblastva izgovarajo na ta, navidežno pravno utemeljeni razlog, uganjajo enostavno pravno prikritje hinavščino v smeri diskriminacijske politike proti našemu življu. Zakaj pa ne ukrenejo tudi vse potrebno, da morejo take zakone izvajati s primernimi

spremembami in prilagoditvami tudi na našem ozemlju? Ni dovolj izgovor področnega predsedstva, da niso pristojni reševati te zadeve, ker to spada v okvir vladne pristojnosti. Katere vlade pa?

Izmika se tudi tržaška občina, ki je patron openske farne cerkve. Pri tem navaja iste razloge kot področno predsedstvo.

To stanje traja že osem let. Vsekakor je to dejstvo sramotno za našo javno upravo! Openci so prepričani, da bi tukajšnja oblastva našla primerno pot za ureditev zadeve, če bi bila prizadeta kaka italijanska župnija. Na primer frančiškanska cerkev v Rossettijevi ulici, ki je bila prav tako bombardirana med vojno. Z izrednimi finančnimi sredstvi so jo le popravili.

Zakaj pa ne bi kaj takega napravili tudi za opensko župnišče, ko bi bila za to potrebna sredstva mnogo manjša od onih, ki jih je zahtevala omenjena cerkev v Rossettijevi ulici?

TISTI, KI ODHAJAJO + Vinko Mikuličič

Kdor se je okrog polдне šetal po morskem obali ob bližini Sv. Andreja pa do Velikega trga, se je mogel srečavati z nekim na videz starejšim gospodom, ki je vsak dan šel na ribarnico in se kaj razgovarjal z našimi pomorci in ribiči.

Razgovor je tekel živahno. Bil je prepričljivega in umerjenega nastopa ter njegove močne obrvi so se značilno premikale. Vsak dan je imel krog sebe veliko število poslušalcev. Zvečer je pa posejal kavarno »Transalpina«, igral tamkaj šah ter v svojih razgovorih kazal izredno sposobnost opažanja. Njegova sodba je bila vedno zanimiva. Tudi kadar se vsi niso mogli strinjati z njim, je bilo njegovo mnenje vedno čvrsto utemeljeno in podkrepljeno. V zadnjem času je precej naginjal k sodbi, da je vsa pravica na strani današnje Jugoslavije, vze slo pa da izhaja s strani njenih nasprotnikov, v čemer so pač niso vsi strinjali z njim. Vendar so pa bili vsi zložni v tem, da je vedno navdušeno in goreče zastopal našo stvar ter da so ga spoštovali in čenili tudi Italijani, čeprav je med največjimi nasprotniki našega naroda visoko dvigal našo zastavo.

Vinko Mikuličič se je rodil v Bakru leta 1889. Oče mu je bil pomorec in tudi mati, energična Petrica Karjolič, je izhajala iz rodbine pomorcev. Tudi on sam je bil gojence bakarske, tedaj edine pomorske šole s hrvaškimi učnim jezikom, na kateri se je izučil pomorstva in napravil kapitanski izpit. Vendar je pa že izza mladih let trpel na srčni hibi, zaradi katere se je moral kmalu zateči v pisarniški službo, iz katere se je umaknil v zatišje, ko mu srce tudi te ni več dopustilo izvrševati.

Od tedaj, bilo je leta 1938, se je Vinko Mikuličič umaknil v zatišje in ostal delaven le še družabno. Najboljša tržaška družba ga je vzljubila, cenile so ga posebno dame, ki jim je godil njegov vedno prikupen nastop.

Doba fašizma tudi zanj ni minila brez nezgode. Leta 1942 je moral zapustiti Trst za dve leti. Ta pomorec se pa ni mogel znajti izven obmorske sredine, s katero je bil tako globoko duševno zrastel.

Tako je dočkal leto 1945. In od tedaj, kot da mu je srce ozdravelo in je on idealizirajoč vse, kar ga je vezalo na domovino, nastopal kot živi pobornik Jugoslavije. Ko se je na vidiku pojavila možnost, da se spet povrne iz internacije v Trst in v svoji rodni Bakar, je bil mesrečen. Koliko brezplačnih pošiljk je odpremil! Kolikim ljudem, ki so bili v stiski, je pomagal...

Ko je minulega decembra ob največji nevihti krenil v svoje ljubljeno Primorje, kdo bi bil tedaj pomislil, da je bilo to njesovo potovanje tudi poslednje? Vrnil se je domov razžarjena lica zaradi navdušenosti nad toliko izkazano mu ljubeznijo in hvaležnostjo. Toda to se bila njegova poslednja pravzaprav predzadnja pot. Kari, ko se je utrujen znašel doma v Trstu, oblie kot kdaj koli uživiloč se v svetlost snominov in izkazov glo-

bokne privržnosti, ga zajame stara bolezen, v začetku zavratno, končno pa z vsjo silo, in ji ni odolel. »Saj to je hropec,« se je izvil iz njegovih ust, ko ga je zgrabil smrtonosni krč. In izdihnil je svojo plemenito dušo.

Sneg je naletaval po Bakru in burja je mela po Primorju, toda vse to ni motilo, da bi dirljiva povorka ne prišla nasproti njegovim posmrtnim ostankom, ko so jih iz Trsta pripeljali dne 6. januarja. Na obali so meščani sneli z voza krsto z njegovimi smrtnimi ostanki. Solznih oči ga je spremlila množica k poslednjemu počitku.

Človek, ki je ljubil svoj narod, dokler je bil živ, je našel svojo poslednjo srečo, da ga je z obema rokama sprejela njegova rodna gruda.

DAROV: Gospod S. iz Devina je daroval za Urški sklad 2.500 lir. Lepa hvala!

KNJIGE

Uprava lista ima na prodaj naslednje knjige:

Vinko Beličič: »Slovenska lirski pesema«, cena 350 lir, za študente 300 lir.

Franče Prešern: »Kratke pesmi«, cena 250 lir.

Dimitrij Jeruc: »Večerne pesmi«, zbirka, cena 400 lir.

Ferry Bükvič: »Brezdomci«, roman, cena 800 lir, za študente 600 lir.

Ivan Jontež: »Jutro brez sonca«, roman, cena 600 lir.

Bogomir Čokelj: »Zgodovinski razvoj Trsta«, brošura, cena 60 lir.

Ivan Ahčin: »Ob jubileju«, cena 350 lir.

UCITELJICA ISCE ZAPOSLOTITVE kot vzgojiteljica ali instruktorka ljudskošolskih ali nižje-srednješolskih učencev. Naslov na upravi lista.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

ZDRAVNIK
Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU
sprejema od 15.-17. ure v ulici Commercialle št. 10-II.
Pokličite tel. št. 31813
Stanovanje: Strada di Fiume 20/III

Mizarji kmetovalci podjetniki
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 24

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA
VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.

STANOVANJSKA POLITIKA

Jasno je vsakomur, da je uradna stanovanjska politika na Tržaškem v službi poitalijančevanja naših krajev.

Zato bi se morali slovenski hišni lastniki na našem ozemlju zavedati svoje narodne dolžnosti in odgovornosti ter prisikochiti na pomoč slovenskim družinam, ki zamani iščejo s finančnega vidika primerno stanovanje.

Dogaja se celo to, da dobi slovenski prosilec na Opčinah in Sesljanu, da ne omenjamo drugih krajev in samo mesto Trst, odgovor od slovenskega hišnega lastnika, da je stanovanje iz »razumljivih razlogov« na razpolago samo za Amerikance... ker so ga zgradili samo zanje in za nikogar drugega. Ker pa tudi Amerikancev ni več, ki bi plačevali tako ogromne vsote, kakor so jih plačevali še do pred dvema letoma, pride ponavadi tako stanovanje slovenskega hišnega lastnika v roke kakemu Italijanu, ki lahko vselej več ponudi kakor potrebni slovenski delavec, obrtnik pa tudi meščan.

Cene na Opčinah so še vedno od 25 do 50 tisoč lir za dvo- in tρισobna stanovanja, za enosobno stanovanje pa zahtevajo celo 20 tisoč lir! Takih najemnih slovenskih delovnih človek zares ne zmore! Med temi hišnimi lastniki so tudi ljudje, ki pravijo, da hodijo v cerkev, ker so pobožni. Vendar ugotovljamo, da so glede navijanja cen prav taki oderuhi, kakor demokrščanski in kominformistični italijanski hišni lastniki. Kje je tu krščanska moralna? Priznati moramo, da so glede zahtev po visokih najemnih kominformistični veljaki najhujši: zahtevajo na primer za eno sobo in souporabo kuhinje celo 15 tisoč lir. Kje so občela njihova borbena gesla o socialni pravičnosti? Verjetno v »Domu pristaniških delavcev«...

Občni zbor zavarovalnice goveje živine v Bazovici

11. januarja je bil v dvorani gostilne Presel v Bazovici občni zbor Zavarovalnice goveje živine. Tega zbora se je udeležilo nad dve tretjini vseh članov in je potekal v najlepšem redu pod vodstvom dosedanjega predsednika, g. Alojzija Križmančiča.

Na zboru so obravnavali le navadna vprašanja v zvezi z delovanjem zavarovalnice. Ob koncu se je predsednik s toplimi besedami zahvalil za nesebično delovanje nekaterih starejših članov, ki delujejo nepretrgoma že nad 25 let v tej zgledni organizaciji. Revizorju g. Ivanu Mahničju je pa v znak posebne hvaležnosti v imenu zavarovalnice podaril umetniško pergamentno. Nato je g. Mahnič z izbranimi besedami prikazal prvovrstno delovanje dosedanjega predsednika, dobrega in izkušnega živinorejca, ki je s svojim požrtvovalnim

delom veliko pripomogel k slovesu te edinstvene zadruge. Težko je bilo prepričati člane, da bi sprejeli odstop dosedanjega predsednika, ki je vsehkolj deloval izključno v korist članov in pri tem veliko žrtvoval. Toda g. Križmančič je vztrajal pri svoji zahtevi in svetoval, naj pride pa kdo drugi v vodstvo vsaj za nekaj časa.

O delovanju in zgodovini te zanimive in koristne zavarovalnice bomo v kratkem kaj več poročali.

Pogrebno društvo

18. januarja je imelo svoj občni zbor tudi Pogrebno društvo v Bazovici. To je posebno društvo, ki pomaga svojim članom kar se tiče pogrebnih stroškov in tudi druge podpore. Veljani so prebivalci Bazovice, Padrič in Gropade.

Novi zvonovi v Bazovici

Na praznik sv. Treh kraljev, po slovesni maši, so blagoslovili dva farna zvonova; enega je vrnila Italija, ker ga je vzela v zadnji svetovni vojni, drugi je bil pa prelit. Botrovalo je kar 12 faranov deloma iz Bazovice, deloma pa iz okoliških vasi.

Zvonovi so bili lepo okrašeni, govori je bil tudi lep. Pogrešali smo pa kak viden znak, da so zvonovi namenjeni Slovincem, da bodo klicali v božjo hišo prebivalce pristno

slovenske vasi! Če je sodržavljaniom italijanske narodnosti dovoljeno, da nosijo celo v cerkev svoje zastave, zakaj bi Slovenci ne smeli okrasiti vsaj enkrat svojih zvonov z narodnim simbolom?

MEDJA VAS

Po dveh letih, kar so razna podjetja končala s svojimi deli v naši vasi, stoji še danes vse hiše z nedokončanimi posidavili, ali brez oker ali brez vrat, stropa, podov in podobno. Čas bi bil, da bi popravili krivico, ki so jo naredili tej vasi, ki je v zadnji vojni največ žrtvovala v človeških in materialnih žrtvah.

PRAPROT

Domačini in Praprotnem so se pritožili na področnega poveljnika, gen. T. J. Wintertona, zaradi obupnega stanja ceste.

G. general je takoj poslal v Praprot posebno komisijo, ki je pregledala ceste in ki bo dala ugodno mnenje o potrebi nujnih cestnih del.

Na občinski upravi v Nabrežini smo izvedeli, da je nemogoče izvesti ta dela s sredstvi fonda za zimsko dela, ker morajo biti za to določeni posebni fond. Razen tega mora ta dela izvršiti Uprava državnih cest — USVS.

Praznik sv. Antona v Borštu

Kdo ne pride rad v Boršt ob govedovanju našega farnega patrona, ko si lahko privošči dober prigrizek in kozarec domačega vina? Saj je ta praznik v času, ko si človek lahko malo oddahne in se tako lahko pripravi za skorajšnje pomladansko delo.

In res, vsako leto vidimo prihajati zlasti Tončke, tako da dajo duška svoji notranjosti in svojemu duševnemu življenju.

Da bo ta dan bolj popoln je tudi prosvetno društvo »Slovenec« kot vsako leto nekaj prispevalo. Privedilo je pevski koncert, ki je imel namen, pokazati našemu ljudstvu krasoto slovenske pesmi, ga vzpodbujati k narodnemu in kulturnemu delovanju v nadstrankarskem smislu. Imel je tudi namen zblížiti vse domačine ne glede na njihovo mišljenje, ublažiti strankarsko sovražstvo, ki se je na žalost tako razširilo med ljudstvom.

Tega poslanstva so se zavedali Borštani, ki nosijo v svojem sreču kot največje svetilno izročilo svojih pradedov. Borštani niso nikdar klonili in so utrpeli tudi marsikatero žrtev.

Na koncert so bili povabljeni pevski zbori iz sosednjih vasi. Sodeloval je moški zbor iz Doline pod

vodstvom g. Cvetka Marca, ki je s svojimi mogočnimi pesmimi kar očaral poslušalce. Tudi mešan zbor iz Bojuunca je pod spretnim vodstvom g. Draga Zerjala zel veliko odobravanje. Najbolj pa moramo vedno pohvaliti domači zbor pod vodstvom g. Draga Petarosa.

Na žalost ne moremo mimo dejstva, da ne bi omenili, da je moški zbor iz sosednje vasi sodelovanje odklonil. Ne moremo doumeti, kaj ta zbor čutili?

Kaj se za tem skriva?

S pridelnikom oljk smo kar zadovoljni, saj so dale od 20 do 26 odst. Razen oljnarne v Plavljah, ki predela do 40 stotov oljk na dan, imamo po drugih vaseh še vedno prvotne stare oljnarne, ki zmorejo komaj do 5 stotov oljk na dan.

Ceste so pa res obupne zlasti skozi vas. Te bi bile primerne za stare čase, ko so vozili po naših vaseh potrežljivi konjički, katerim se ni tako mudilo kot današnjim motornim vozilom, ki v par urah zgrebejo vse še tako skrbno zasute poti. Zato ni druge rešitve kot tlakovati pot skozi vasi ali pa prepovedati vožnjo s preveliko brzino.

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA
VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.